

PETR ŠABACH

OPILE BANÁNY

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Takže – Běda se babral v tom kuřeti a evidentně pookřál, až když před něj máma praštila lahvovým pivem.

„Co to bylo dopoledne v domě za křik?“ zeptal se matky, když se napil. „Vypadalo to, že tu vražděj podsvinče...“

„Malej Aleš,“ řekla a vzdychla si. „Panebože, co je tohle za zem?! Děti sbíraj céčka!“

„Céčka?“ zeptal se Běda. „Co to je?“

„Ty to vážně nevíš?“ udiveně jsem na něj zíral.

„Vážně nevím, co jsou to céčka,“ přiznal trochu rozpačitě.

„Von vlastně nikdo pořádně neví, co to je,“ připustil sem, „akorát se to sbírá. Všechny děti sou z toho jak padlý na hlavu.“ Přines sem ze svého pokoje jeden jedinej vzorek, co sem měl, a položil ho před něj. Překvapením zved obočí a zamumlal: „Já tomu nerozumím. Tohle se sbírá...?“

„No jasně,“ řek sem, „to má dneska obrovskou cenu.“

„To je snad vtip, ne?“ ujišťoval se Běda.

„Tuhle blbost,“ sklonila se nad céčkem matka, „v počtu *tří kusů* vyměnil Alešek za otcův dalekohled v hodnotě *několika tisíc*. Rozumíš tomu?! Dal ho za tři tyhle nesmysly. Proto ten křik. A víš, čím se ten chudinka bránil, když ho otec řezal? Že byly svítící! Kdo nám takhle zblbnul děti?!“

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je asi v polovině knihy. Volně souvisí s hlavní dějovou linií, vysvětluje mánii céček a její vliv na současnou mládež, které dospělí absolutně nerozumí.

Vypravěčem příběhu je puberták, jehož maminka Jana je architektka a nevlastní otec Bedřich sochař, ale především alkoholik. Bedřich a sochař Fábera neustále nemají peníze, až přijde šance udělat sochu generála Rybalka. Ta by Bedřichovi poskytla dostatek peněz na cestu k moři, kterou si maminka Jana moc přeje, ale dosud nemohla jet, protože její našetřené peníze Běda propil.

Hlavní hrdina má dva nejlepší kamarády, Honzu Břečku a hluchoněmého Víťu. Vyprávění se točí kolem školy, zážitků s otčímem a zážitků s kamarády. Kluci plánují cestu k moři, na kterou potřebují auto a hodně peněz. Auto si kluci hodlají tajně vypůjčit od Honzova otce, řídit by měl jejich známý Jirka Ptáčník, protože oni ještě řidičák nemají.

Toto vyprávění je „obaleno“ řadou příhod, které kluci zažívají. V příbězích dále vystupuje sousedův syn Alešek, který se neustále ztrácí a je spolužáký okrádán o cenná céčka. Hlavní hrdina doučuje ruštinu dívku Danielu (Dálavu), do které je zamilovaný. Výrazná je postava automechanika Jirky Ptáčníka, který je chronický lhář a navíc přehání.

Knihu tedy tvoří sled různých zážitků vypravěče, který se místy vrací k něčemu, co se již stalo. Příběh je zasazen do doby komunismu, ale pro vyprávění to není příliš podstatné.

- **téma a motiv**

téma: céčka

motivy: kuře, pivo, děti, peníze

- **časoprostor**

čas: 80. léta 20. století (období, kdy „frčela“ céčka); není určen; čas jídla, pravděpodobně oběda („Co to bylo dopoledne za křik?“)

prostor: periferní část Prahy; byt, v němž žije vypravěč příběhu

- **kompoziční výstavba**

Úryvek je vyprávěn chronologicky. Skládá se z 10 odstavců

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, román

- **vypravěč**

ich-forma (vypravěčem je hlavní hrdina příběhu, syn architektky, jeho jméno není uvedeno)

- vypravěč hovoří ich-formou, je jím bezejmenný hlavní hrdina

- vypravěčův jazyk je nespisovný, úměrně jeho věku a zálibám

vypravěč – student, často chodí za školu a navštěvuje hospody, má kladný vztah k alkoholu, poněkud trpí tím, že jeho matka žije s alkoholikem, ale zároveň se s touto situací dokázal vyrovnat a se zájmem sleduje, jak se vztah vyvine; miluje Danielu, se kterou má první sexuální zážitek; rád by jel k moři, ale zároveň má z cesty obavy; jeho jediného známe i po duševní stránce

- **postava**

Honza Břečka – kamarád vypravěče, adolescent, dokáže nasadit výraz neviňátka, ale přitom to žádný dobrák není, vymýšlí všechny akce

Víťa – kamarád vypravěče, hluchoněmý, často mlátí ty, kteří se mu smějí (jeho maminka pak na omluvu posílá dort), vyslovuje pouze hů, hů, onanuje ve sklepě

maminka Jana – architektka, trpělivá, starostlivá, dokáže být i rázná, když už má partnerova pití dost

Bedřich – nevlastní otec vypravěče, výborný sochař, několikrát léčený alkoholik, věčně bez peněz

sochař Fábera – opilec, přítel Bedřicha, vzájemně se podporují v pití

Jirka Ptáčník – starší než vypravěč, kamarád z hospody, chronický lhář a vychloubač

Daniela – chodí se Žaludem a vede dětský oddíl, neumí ruštinu, koketuje s vypravěčem

Alešek – chlapec ze sousedství, mladší než vypravěč, neustále se ztrácí a je po něm vyhledováno pátrání, sbírá céčka, je šikanovaný spolužáky

- **vyprávěcí způsoby**

- přímá řeč Bédi („Co to bylo dopoledne v domě za křik?“), maminky („Panebože, co je tohle za zem?! Děti sbíraj céčka!“) a vypravěče („Ty to vážně nevíš?“)

- **typy promluv**

- dialog Bédi, matky a vypravěče + pásmo vypravěče v ich-formě

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

hypokoristika (slova domácká)

Béd'a, Alešek

slova hovorová

babral se, céčka

nespisovná slova

vražděj, malej, sbíraj, von, sou, sem, svýho, jedinej, zved

apoziopeze (nedořečenost)

„Vypadalo to, že tu vražděj podsvinče...“, Tohle se sbírá...?

řečnické otázky

Panebože, co je tohle za zem?!, To je snad vtip, ne?, Rozumíš tomu?!, Kdo nám takhle zblbnul děti?!

slovo zhrubělé

blbost

slovo zdvojnásobené, v tomto případě myšleno ironicky

chudinka

apostrofa

Panebože

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

přirovnání
metafora

*Všechny děti sou z toho jak padlý na hlavu.
otec ho řezal*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

21. století – současnost

Petr Šabach (1951–2017)

- narodil se v Praze (23. srpna 1951)
- po maturitě v roce 1974 absolvoval obor teorie kultury na FF Karlovy univerzity
- pracoval jako technický redaktor v Pragokonzertu, metodik kulturního domu, asi šest let jako noční hlídač v Národní galerii
- 1988–2001 odborný referent Galerie hlavního města Prahy
- po roce 2001 žije jako volný spisovatel
- vedl seminář tvůrčího psaní na Literární akademii Josefa Škvoreckého
- se ženou žil v pražských Dejvicích
- zemřel po krátké těžké nemoci

Jak potopit Austrálii, Šakalí léta, Zvláštní problém Františka S., Putování mořského koně, Opilé banány Babičky – Jde o pohled dospívajícího (postupně až dospělého) chlapce na život svojí rodiny, převážně se ale vše točí kolem jeho babiček. Příběh je totiž založen na tom, že jedna babička je založením komunistka a druhá je orientovaná demokraticky. A protože spolu musejí žít a řešit každodenní trable, občas z toho vyleze velmi veselá historka.

Občanský průkaz – o životě kamarádů Petra, Aleše, Míti a Popelky. Kamarádi se účastní slavnostního předávání OP, při podání ruky strážníkovi VB „rozhazují klouby“, čímž na sebe upozorní. Ze spousty problémů je dostane mladá učitelka Pivoňková, kterou kvůli Alešovým básničkám vyhodí ze školy.

- **literární / obecně kulturní kontext**

Současná česká literatura

Květa Legátová (1919–2012)

- spisovatelka a autorka rozhlasových her
- vl. jménem Věra Hofmanová
- celý život učitelkou
- laureátka státní ceny za literaturu
- povídkový soubor *Želary*, román *Jozova Hanule*

Pavel Frýbort (1946–2007)

- vl. jménem Pavel Hříšný, romanopisec, překladatel
- studoval scenáristiku na FAMU
- redaktor Květů
- *Vekslák, Reportér, Muž na prodej*

Michal Viewegh (* 1962)

- neúspěšnější a nejprodávanější současný romanopisec
- vystudoval češtinu a pedagogiku na UK
- držitel Ceny Jiřího Ortena (1993)
- *Báječná léta pod psa, Výchova dívek v Čechách, Účastníci zájezdu, Román pro ženy*

Petra Hůlová (* 1979)

- v roce 2008 oceněna Cenou Josefa Škvoreckého
- studovala kulturologii a mongolistiku
- přispívá do časopisu Respekt
- *Paměť mojí babičce, Umělohmotný třípokoj, Stanice Tajga*

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Opilé banány – V úvodu knihy je zmíněna příhoda, kdy nevlastního otce hlavního hrdiny pustili z protialkoholní léčebny, on šel do cukrárny a objednal si tzv. opilé banány. Dal si jich tolik, že pro něj musela přijet policie a odvézt ho domů. Asi v polovině knihy potom hlavní hrdina zmiňuje názvy jejich party (on, hluchoněmý Víťa a Honza Břečka) a jeden z názvů je právě Opilé banány: „...sme si říkali, že jakožto správný Rychlý šípy alias Bystrý spermie alias Opilý banány bysme měli vypilovat pár detailů před tou naší cestou k moři.“

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Problémy tří kluků, kolem nichž se příběh točí, jsou stále aktuální – kde sehnat peníze, jak se ulít ze školy, neshody s rodiči.

- **pravděpodobný adresát:**

Kniha bude bavit mladší čtenáře ve věku vypravěče, ale také ty, kteří zmiňovanou dobu zažili, nebo ty, kteří se chtějí pobavit lehčí četbou. Kniha nemá konkrétně daného čtenáře.

- **určení smyslu díla:**

Román ukazuje, jak je dospívání náročné období. Kniha je psána lehkou humornou formou, jejím smyslem je především pobavit čtenáře.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Opilé banány vyšly roku 2001 jako šestá autorova kniha.

- **tematicky podobné dílo:**

Petr Šabach – *Občanský průkaz*: vyprávění o partě kluků očima jednoho z nich

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Podle knihy byl roku 2003 natočen film Pupendo. Film je knihou pouze inspirován, objevují se v něm stejné postavy (sochař, hluchoněmý Víťa), ale také postavy, které v knize vůbec nejsou (sochařova obdivovatelka Pavla). Film je spíše natočen na motivy knihy.